Ons kenmerk
90466-2023:686431
Behandeld door
P. Hurkmans
Doorkiesnummer
14 0591
Bijlage

Aan de gemeenteraad van Borger-Odoorn

Datum
19 december 2023
Onderwerp
Afhandeling toezegging bestrijding Eikenprocessierups

Geachte leden van de raad,

In de raadsvergadering van 25 mei 2023 is toegezegd om u in Q4 te informeren over het resultaat van evaluatie van het beleid voor bestrijding van de eikenprocessierups (EPR) en specifiek het gebruik van het middel Xentari. Middels deze brief handelen we deze toezegging af.

Beheersingsplan Eikenprocessierups 2022-2027

In 2023 is gewerkt volgens het door het college op 15 maart 2022 vastgestelde Beheersingsplan Eikenprocessierups 2022 t/m 2027, door o.a.:

- preventieve bestrijding met Xentari bij eikenbomen binnen de bebouwde kom en een verwachte hoge plaagdruk;

- géén Xentari gebruiken in gebieden met beschermde vlindersoorten. Daar alleen EPR- nesten curatief verwijderen;
- het verbeteren van de biodiversiteit;
- monitoring aanwezigheid EPR-vlinders met feromoonvallen;
- communicatie via Week in Week uit en de website.

Wat is Xentari?

Xentari is een biologisch bacteriepreparaat dat op het jonge eikenblad wordt gespoten zodat rupsen, die van het blad eten, dood gaan. Het middel is 6 tot 10 dagen werkzaam.
De gebruikte bacterie komt in de natuur veel voor en heeft dan ook geen schadelijke effecten op de gezondheid van dier, mens of anderszins op het milieu. Het heeft geen effect op andere insecten, maar alleen op rupsensoorten. Het nadeel is dat wordt gespoten als de eiken ongeveer 40% in blad staan en op een moment dat mogelijk al tientallen nachtvlinders als rups in de eiken zitten. Op locaties met beschermde vlindersoorten wordt daarom een andere bestrijdings-methode toegepast. Indien Xentari grootschalig wordt toegepast wordt het voedselaanbod voor jonge vogels wellicht beperkt. We zetten het middel Xentari daarom zo gericht mogelijk in op basis van een risicoclassificatie van gebieden en de verwachte plaagdruk.

Landelijke trend bij het voorkomen van een EPR-plaag

Landelijk is de trend dat het aantal EPR-nesten daalt. Gemeenten zijn inmiddels ingespeeld op de plaagvorming en lijken vooral preventief te bestrijden.
Daarnaast kan de plaagdruk ook zijn afgenomen door ongunstige weersomstandigheden en wordt door veel gemeenten gewerkt aan het verbeteren van de biodiversiteit in de bermen.

Feromoonvallen

In Borger-Odoorn wordt gebruik gemaakt van feromoonvallen, waarin mannelijke vlinders worden gevangen. De vallen hangen verspreid in eikenbomen op potentiële vliegroutes/ plaagdruk locaties. Het aantal gevangen vlinders geeft samen met monitoring van achtergebleven nesten een redelijke inschatting van de verwachte plaagdruk voor het komende jaar.

Wat heeft de behandeling met Xentari opgeleverd?

De inzet van Xentari in de afgelopen 3 jaren heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het reduceren van het aantal EPR-nesten. Vanaf 2018 werd de EPR-plaagdruk steeds groter en werden veel EPR-vlinders in de feromoonvallen gevangen. Dat resulteerde in een grote plaagdruk in 2019 en 2020. Tot en met 2020 werden zoveel mogelijk nesten in de hele gemeente verwijderd.
Vanaf 2021 beperkte de bestrijding zich tot de dorpskernen en belangrijke doorgaande fietsroutes. Mede door de inzet van Xentari is vanaf 2021 het aantal curatief verwijderde nesten sterk verminderd en zijn de kosten afgenomen. De kosten van de bestrijding liepen vanaf 2018 op van € 36.500 naar € 150.000 in 2020. Vanaf 2021 zijn de kosten ongeveer € 65.000 per jaar.

Het resultaat in cijfers

In onderstaande tabel staan enkele cijfers van afgelopen jaren. Het totaal aantal eikenbomen is ruim 26.000. In 2023 is iets minder dan de helft van deze eiken behandeld met Xentari. Ten opzichte van 2021 en 2022 is het aantal behandelde eiken wat naar beneden gebracht door 1e Exloërmond en de fietsroute Valtherweg/ Exloërweg te laten vallen vanwege een laag ingeschatte plaagdruk.

Jaar	Bomen behandeld met Xentari	Curatief verwijderde EPR-nesten	Aantal feromoon-vallen	Totaal aantal vlinders in vallen	Vlinders per val
2023	12.069	864	79	637	8
2022	15.434	3.734	69	629	9
2021	15.434	3.274	69	1227	18
2020	0	12.357	0*	0*	0
2019	0	6.043	0*	0*	0
2018	0	1.651	130	6262	95

** Doordat er verspreid door de hele gemeente EPR voorkwam is vanuit kostenoverweging gestopt met de feromoonvallen. In 2021 zijn de feromoonvallen weer in gebruik genomen zodat het middel Xentari gericht kan worden ingezet.*

EPR-nesten in relatie tot biodiversiteit

Daar waar eiken in bermen met bloemrijk gras of struiken staan, zijn minder EPR-nesten gevonden. Het verbeteren van de biodiversiteit blijft daarom belangrijk in het beheersbaar houden van de EPR op lange termijn. Hoewel er dit jaar al meer natuurlijke vijanden (sluipwespen en -vliegen in de feromoonvallen) zijn gesignaleerd heeft het verbeteren van de biodiversiteit nog meer aandacht nodig. Dit maakt dan ook onderdeel uit van ons groenbeleid. De verwachting is dat het inzetten van preventieve bestrijding uiteindelijk zal kunnen afnemen door het bevorderen van de biodiversiteit.

Communicatie

Bewoners zijn begin mei geïnformeerd via Week in week uit. Hierin stond een verwijzing naar de gemeentelijke website voor meer informatie. Aan het tijdstip en de manier van bestrijden is in het artikel onvoldoende aandacht geschonken. Dit vraagt komend jaar meer aandacht.

Verwachte plaagdruk 2024

Op basis van de vlindervangsten in de feromoonvallen en de achtergebleven nesten verwachten we in 2024 plaatselijk grote concentraties van EPR-nesten. In 2023 waren vooral hogere concentratie EPR-nesten in de gebieden waar niet curatief en/of preventief bestreden werd, zoals in het buitengebied en op plekken waar beschermde vlindersoorten aanwezig zijn. Vanuit deze locaties kunnen weer eiken worden besmet. Om plaagvorming te voorkomen dienen we dan ook in 2024 wederom preventieve bestrijding met Xentari uit te voeren.

Alternatieven voor het gebruik van Xentari

Indien het minder wenselijk is om Xentari in te zetten zijn er de volgende alternatieven:

1. minder eikenbomen behandelen met Xentari en meer curatief EPR nesten verwijderen;
2. alle nesten curatief verwijderen;

3. een natuurvriendelijker alternatief gebruiken, zoals spuiten met nematoden. Ook nematoden doden alle rupsen. Alleen wordt het middel vroeger in het voorjaar gespoten (bij het uitlopen van het blad) en is het korter werkzaam, namelijk tot maximaal 1 dag.
Het nadeel is dat het spuiten met nematoden ongeveer 3x zo duur is dan het gebruik van Xentari. Ook is de kans groter dat de behandeling niet effectief is door bijvoorbeeld slechte weersomstandigheden.
4. niets doen.

Bij de alternatieven 1 t/m 3 kunnen de kosten weer sterk oplopen en bij alternatief 3 kan de plaagdruk mogelijk toenemen. Bij alternatief 4 is de verwachting dat de plaagdruk weer snel toeneemt.

Conclusie

Preventieve bestrijding met Xentari vermindert de plaagdruk sterk waarmee dit behoorlijk in kosten scheelt om resterende nesten weg te zuigen. Alle andere methoden hebben tot op heden nog niet laten zien dat ze beter werken en de gezondheids- en economische schade even laag kunnen houden. Zolang er geen beter middel is blijven we Xentari gebruiken om de gevolgen van de Eikenprocessierups voor de volksgezondheid zo klein mogelijk te houden.
Op basis van deze informatie en het huidige budget continueren wij de uitvoering conform het vastgestelde Beheersingsplan Eikenprocessierups 2022 t/m 2027 met mogelijk nuanceverschillen in de locaties. We zetten daarbij in op een verdere verbetering van de communicatie over de uitvoering.

Tot slot

We vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Borger-Odoorn,
de locosecretaris, de burgemeester,

L.E. Helder - Klamer mr. J. Seton